

KRONIKA**Akademik dr. Ivan Gams – osemdesetletnik**
Ljubljana, 5. 7. 2003

Leta 1923, 5. julija, je bil v Slovenj Gradcu rojen akademik profesor dr. Ivan Gams. 1946 je na Prirodoslovno-matematični fakulteti v Ljubljani vpisal študij geografije, etnografije in narodne zgodovine ter 1951 diplomiral iz geografije. 1956 je prav tam doktoriral in 1967 postal izredni, 1972 pa redni profesor za fizično geografijo. 1978 je bil izvoljen za dopisnega in 1985 za rednega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti. V letih 1951–1966 je delal je na Inštitutu za geografijo SAZU, na Inštitutu za geografijo Univerze in na Inštitutu za raziskovanje krasa SAZU, od 1966 dalje do upokojitve pa je poučeval na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani.

Svoje neutrudno delo je Ivan Gams delil med pedagoškim in raziskovalnim delovanjem. Predaval je vrsto fizičnogeografskih predmetov, pri čemer naj posebej izpostavim predmet geografijo krasa. V krasoslovju je marsikje oral ledino, ima tudi prvenstvo v poučevanju krasa na ljubljanski univerzi. Sicer je bila že leta 1946 v okviru študija geografije predvidena stolica za kras, zasedel naj bi jo dr. Alfred Šerko, ki je bil takrat tudi predstojnik novoustanovljenega Zavoda za raziskovanje krasa v Postojni in obenem direktor Postojnske jame. Zaradi njegove nenadne smrti stolica ni bila zasedena – do prihoda dr. Gamsa. V začetku je predaval o krasu v okviru geomorfologije, kmalu pa je bil uveden samostojni predmet, posebnost slovenske geografije, geografija krasa. Kot »kompleksni geograf« stare šole, tako lahko rečemo sedaj, a ob svojem nastopu ni sodil v takratno »staro šolo«, ampak je imel izrazito napredne in nove zamisli, se je raziskovalno ukvarjal z regionalno geografijo Slovenije, s hidrogeografijo (visokogorska jezera, jezero pod Krimom, poplavni svet), s snežišči, plazovi in Triglavskim ledenikom, z geomorfologijo, klimatogeografijo in klimatsko členitvijo slovenskega ozemlja, s pedogeografijo in fitogeografijo, s pokrajinsko ekologijo in regionalizacijo Slovenije. Velik del njegovega raziskovalnega in pedagoškega dela, morda največji, pa je bil posvečen krasu, še posebej kraškemu podzemlju – speleologiji. Sicer

skoraj ni geografske panoge, ki se je jubilant kot vsestransko razgledan geograf in krasoslovec ne bi vsaj dotaknil.

Vpet je bil v družbena dogajanja in je svoja mnenja in poglede objavljaj, kot se tudi ni izogibal strokovno-organizacijskim dolžnostim. V pedagoških okvirih je bil predstojnik Oddelka za geografijo Filozofske fakultete ter vodja katedre za fizično geografijo, sicer pa predsednik Jamarske zveze Slovenije, predsednik komisije za kraško denudacijo pri Mednarodni speleološki zvezi, med letoma 1968 in 1972 predsednik Geografskega društva Slovenije, predsednik komisije za geomorfološko snemanje in kartiranje pri Mednarodni geografski zvezi ter predsednik komisije za preučevanje človekovega posega v kras pri isti zvezi. Bil je organizator številnih domačih in mednarodnih znanstvenih in strokovnih srečanj. Posebej naj poudarim 4. mednarodni speleološki kongres leta 1965 v Ljubljani in Postojni, kjer je bila na njegovo pobudo ustanovljena Mednarodna speleološka zveza.

Gamsova bibliografija (po Cobiss-u) šteje 1145 enot in stalno narašča. Od tega je 120 znanstvenih in 192 strokovnih člankov, 84 pa je objavljenih znanstvenih predavanj na strokovnih srečanjih. Poleg tega je akademik Gams objavil 210 gesel v enciklopedijah in leksikonih, 134 kritik, ocen in poročil, vrsto predgovorov, polemik in diskusij in 30 poljudnih člankov, kar dokazuje njegovo vpetost in angažiranost v strokovnih in tudi širših krogih. Poleg naštetega vsebuje njegova bibliografija tudi 40 samostojnih poglavij v raznih knjigah ter 9 knjig in 17 učbenikov. Tudi v Geografskem vestniku je veliko objavljaj, predvsem do sredine sedemdesetih let: 28 člankov in 112 krajših prispevkov.

Med Gamsovimi prvimi znanstvenimi objavami so prav dela o krasu (izvir Mitoščica 1955, Vprašanja raziskovanja krasa 1957). V grobem gre za snov iz geomorfologije s posebnim poudarkom na koroziji, iz hidrologije, klime (na površju in v podzemlju) in iz speleologije v ožjem smislu. Kot geograf je imel širok pogled na kras in se je poleg naštetega ukvarjal tudi s človekom na krasu, vključno z etnološkega vidika, s kraško terminologijo in celo s speleoterapijo. Njegove raziskave ga na več področjih uvrščajo med pionirje v slovenskem krasoslovju, tako meritve korozije in njen pomen za razvoj reliefa ter ugotavljanje dejavnikov, ki vplivajo na intenzivnost korozije, kompleksne speleološke raziskave, posebej raziskave speleogeneze, jamske klime in odlaganja sige, subkutanih oblik in njihovega pomena za preučevanje razvoja in starosti površja ter erozije prsti. Marsikatero Gamsovo delo je doživelo velik odmev v domači in svetovni strokovni javnosti. Svetovno znana oziroma priznana je njegova klasifikacija in definicija kraških polj, po vsem svetu merijo korozijo s pomočjo njegove »metode tablet« in predlagan je bil mednarodni projekt za primerjavo korozije po »Gamsovi metodi«. V domačih krogih pa so gotovo najbolj znane in uporabljane njegove knjige *Kras* (1974), *Slovenska kraška terminologija* (1973) in pred kratkim izdano obsežno delo (516 strani) *Kras v Sloveniji*, ki je bilo leta 2004 ponatisnjeno.

Ivan Gams pa ni le avtor, ampak je bil in je tudi urednik, sourednik in član uredniških odborov in uredniških svetov številnih domačih in tujih revij in drugih publikacij, med katerimi naj posebej omenim le slovenski reviji *Acta carsologica* in *Naše jame*.

50 let Gamsovega raziskovalnega dela v geografiji, še posebej v fizični geografiji, krasoslovju in speleologiji, je bistveno zaznamovalo te vede v 2. polovici 20. stoletja, njegov prispevek je bistvenega pomena za raven, ki so ga dosegle v Sloveniji, za priznavanje slovenskega prispevka v svetovno zakladnico in tudi za razvoj teh panog v svetovnem merilu. Če govorim o Gamsovem delu v preteklem času, to ne pomeni, da je zdaj, pri osemdesetih letih, opustil raziskovalno delo. Sploh ne, če prelistamo zadnje številke revij *Acta carsologica*, *Proteus* ali *Naše jame*, naletimo na Gamsovo ime kot avtorja člankov. Ko sem se lani v zgodnjem jesenskem jutru pripeljal k vhodu v Postojnsko jamo, tam ni bilo nobenega turista, pač pa profesor Gams v jamarski opremi, s čelado na glavi, ki se je ravno odpravljaj v jamo merit temperature. Osemdesetletnica je le mejnik, ob katerem se ozremo nazaj na Gamsovo bogato znanstvenoraziskovalno in pedagoško delo, priložnost, da strokovne kroge in širšo javnost opozorimo na njegove uspehe, nikakor pa to ni retrospektiva.

In to je lahko tudi prilika, da mu zaželimo vse najboljše in še vrsto let ustvarjalnega dela v geografiji!

Andrej Kranjc